

UN VIATGE AL FUTUR DE LA GOVERNANÇA

JUDITH FERRANDO y PUIG

Codirectora de Missions Publiques

YVES MATHIEU

Fundador i Codirector de Missions Publiques

ANTOINE VERGNE

Codirector i director d'Associacions Internacionals,
Missions Publiques

La governança actual no està adaptada als reptes del futur

Els nostres models de decisió i, a escala més global, l'organització de les nostres societats, estan sent profundament qüestionats pels reptes del segle XXI i, sobretot, pel canvi climàtic.

Malgrat les primeres advertències del Club de Roma (incloses a l'*Informe Meadows* de 1972) sobre els límits del creixement, malgrat la Cimera de Rio de 1992 i de les COP sobre el clima i els compromisos estatals, i malgrat els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'ONU, encara seguim emetent massa gasos amb efecte d'hivernacle per evitar una pujada dràstica de la temperatura de la Terra, i estem a punt d'arribar als límits planetaris (de fet, alguns d'aquests límits ja s'han sobrepassat).

La lluita contra el canvi climàtic centra l'atenció de molts discursos i fulls de ruta, però no té l'efectivitat esperada. Els nostres models de governança en tots els àmbits estan desfasats. Per què? Doncs perquè aquests models de governança i aquestes institucions –si més no als països occidentals–, són fruit de processos històrics i s'han desenvolupat en paral·lel a la Revolució Industrial i a la societat de consum. Les nostres polítiques públiques i les nostres institucions, però també les nostres estructures mentals, estan orientades al creixement. Les nostres relacions socials es fonamenten en un «contracte social» que organitza l'economia, la feina i el lleure al voltant de la producció i el consum de masses, i ho sustenta tot plegat amb la promesa

d'abundància material de la qual tothom es beneficiaria, i que ha resultat ser perjudicial per al planeta, insostenible mundialment i injusta socialment.

Al reconèixer la natura limitada dels recursos i els reptes de la justícia climàtica i intergeneracional, ens trobem davant d'un repte majúscul per als nostres sistemes econòmics i polítics, com és passar de l'horitzó de la prosperitat material a l'horitzó d'una bona vida per a tothom, orientat cap a la suficiència més que cap a l'abundància.

Però el canvi climàtic no és l'únic que està en joc: la Intel·ligència Artificial i les tecnologies emergents transformen profundament la nostra relació amb el coneixement, amb el cos i amb la ment; els fluxos migratoris augmenten contínuament i la població de l'hemisferi nord està cada vegada més envellida; la nostra relació amb el temps, amb la feina i amb els altres està canviant. Tanmateix, també emergeixen molts recursos potencials per fer que el món sigui més desitjable i sostenible. Els mons de *Mad Max* o *Minority Report* no són els únics futurs possibles.

Quina governança desitgem per al futur?

El futur pot ser esfereïdor. Com ens recorden els successius informes de l'IPCC, hem de contemplar els canvis sense negar-los, admetre la gravetat del canvi climàtic, acceptar que haurem de canviar el nostre estil de vida i que el progrés tecnològic no serà suficient. Tanmateix, és un primer pas indispensable, la qual cosa requereix trobar la manera de compartir

una observació –científica i social– per debatre les solucions i els esforços que hauran de ser assumits per tothom. Per tal de superar la conflictivitat de la societat, accentuada per les xarxes socials, cal crear espais pacífics per al diàleg, per compartir i discutir percepcions, per explorar desacords i per eixamplar punts de confluència. La democràcia representativa continua sent legítima per arbitrar i decidir, però els processos de presa de decisions –i sobretot la discussió al voltant del món comú– amb la gent i amb la societat civil són més necessaris que mai.

L'organització de debats col·lectius, ciutadans i d'operadors (o stakeholders) a tots els nivells

Els mecanismes de deliberació ciutadana s'han anat estenent en les dues darreres dècades (vegeu l'informe de l'OCDE *Catching the deliberate wave*, 2020). En aquest sentit, poden fer-se alguns comentaris positius. En primer lloc, les metodologies deliberatives estan ben establertes i molts professionals de l'àmbit públic i privat en són grans coneixedors (entre ells Graham Smith, amb el seu llibre *Democratic innovations: Designing institutions for Citizen participation*, 2009). En segon lloc, quan ciutadans del carrer són triats per sorteig per formar part, per exemple, de les assemblees ciutadanes, tan reeixides actualment, s'apassionen per temes que prèviament havien considerat massa complexos, atrevits i d'excessiva responsabilitat. Per exemple, les propostes de la Convenció Ciutadana pel Futur del Clima a França o els Panels Europeus de Ciutadans de la Conferència sobre el Futur d'Europa han emfasitzat la importància que la societat es guïï pels valors de la solidaritat i la inclusivitat.

La lluita contra el canvi climàtic centra l'atenció de molts discursos i fulls de ruta, però no té l'efectivitat esperada. Els nostres models de governança en tots els àmbits estan desfasats.

No obstant això, aquestes iniciatives tenen un impacte limitat sobre el procés de presa de decisions. Els responsables polítics encara no són prou conscients que han de retre comptes i no escolten les recomanacions dels ciutadans per transformar les polítiques públiques. Els operadors (o *stakeholders*), d'altra banda, encara recelen d'aquesta participació ciutadana, que en ocasions els es-

quiva i que no té en compte les seves opinions i les seves legítimes reivindicacions. El repte és, per tant, integrar aquests tres espais de poder polític i que es comuniquin entre ells, ja que, en realitat, el que sovint succeeix és que la deliberació ciutadana participativa, les relacions de poder del món social i la democràcia representativa –clàssica i vertical– operen a la vegada però en tres «metaversos» diferents. En aquest context, les nostres propostes per revitalitzar la governança són les següents:

- **Abordar els assumptes que preocupen la gent** –la suficiència, els models empresarials en una societat consumista, els béns comuns, les renúncies necessàries o l'acceleració– en debats que apleguin a ciutadans i operadors, que realment tinguin influència institucional sobre la presa de decisions.

- **Atrevir-nos a dur a terme una governança oberta**, en què els ciutadans es triïn per sorteig, en tots els àmbits territorials, no per substituir els representants electes ni els sindicats, sinó per portar una mica d'aire fresc als diàlegs amb les eines de la intel·ligència col·lectiva, fugint de debats agonístics. Partint dels resultats de la governança ampliada, donar el poder per actuar i experimentar als territoris és

un camí que cal seguir. Tant al Nord com al Sud existeixen nombroses experiències locals de transició ecològica, però tenen dificultats per federar-se i establir lligams entre elles. Els nous enfocaments per a la cooperació com les *blockchain* o la web 3.0 resulten també inspiradors per al món real.

- **Ampliar els nostres criteris de justícia** i la manera en què ens autopercebem dins del món integrant en les nostres deliberacions col·lectives, no només la diversitat dels ciutadans actuals –per lluitar contra la injustícia epistèmica–, sinó també les generacions futures –per garantir que les nostres decisions d’avui no limitaran la capacitat per actuar i la qualitat de vida de les generacions futures–. I no oblidem els éssers vius, massa sovint considerats simples ornaments o béns de consum i no pas companys indispensables per a la nostra supervivència.

- **Canviar la perspectiva:** donem-nos l'espai necessari per imaginar un altre món, que tingui en compte els límits planetaris¹, superant així la idea que el tipus de vida occidental, al cap i a la fi força recent, és un model perfecte i insuperable. La imaginació precedeix l'acció, així que somiem junts de nou, com ens encoratja a fer-ho Rob Hopkins en el seu llibre *From what is to what if*, publicat el 2019.

En conclusió, veiem el futur de la governança com el repte clau en el nostre camí cap a un futur desitjable, atès que és el coll d'ampolla i alhora la palanca per a la nostra capacitat col·lectiva per acollir i gestionar el demà. Amb les innovacions socials i tecnològiques tan arrelades al nostre entorn,

és molt probable que aconseguim materialitzar «el canvi», o almenys és al que dediquem els nostres esforços. Esperem que no sigui massa tard.

1. Sobre aquesta qüestió, l'«economia del dònut» fou una proposta de Kate Raworth, que ubica l'espai de desenvolupament humà entre dos límits: d'una banda, les necessitats socials i, de l'altra, els límits ecològics.